

Н I E Я

EEN KIKJE IN HET LEVEN VAN GEMEENTEN EN GEMEENTELEDEN VAN DE BOND VAN VRIJE EVANGELISCHE GEMEENTEN

AL 140 JAAR
RUIJTE GEVEN

ALLEEN KOEIEN MELKEN
IS NIET ZALIGMAKEND

BIDDEN
OP DE FIETS

HIER DOE IK HET
VOOR

DE DEUR
openzetten

mijn manier om iets
TERUG TE DOEN

OMDAT NIEMAND
NAAST HEM KWAM ZITTEN

Hulpsteen

Foto: Jan Reijmerink en www.loyaltyfacts.nl

Tot voor enkele jaren geleden kon je ze overal langs de snelweg zien staan: de knal-gele ANWB-palen. Om de zoveel kilometer stond er eentje. Het gaf een veilig gevoel: 'Ik kan altijd hulp inroepen'. Nu zijn ze verdwenen. We hebben nu onze mobieltjes waarmee we de ANWB kunnen inschakelen. Toch mis ik ze die 'landmarks', die knal-gele palen die mij verzekeren: 'Er is altijd iemand die jou onderweg helpt'. Een enkele keer heb ik mijn mobiele telefoon niet bij me. Als ik dan onderweg ben en dat bemerk slaat me de schrik om mijn hart: 'Wie gaat mij helpen als ik nu met pech sta? Hoe ver moet ik dan lopen naar het dichtstbijzijnde tankstation?' Laat staan dat je op knooppunt Ridderkerk of knooppunt Prins Claus-plein stilvalt...

Vlakbij Mispa stond ook zo'n landmark: de hulpsteen Eben Haëzer. Bij die steen werd uitgesproken: 'Tot hiertoe heeft de Heer ons geholpen'. Een herinneringssteen aan een bevrijding door God. Het verhaal staat in 1 Samuël 7. Het volk van God had zich bekeerd. Ze hadden schuld beleden. En God verjoeg de vijand. Steen van een nieuw begin. Steen van het afsluiten van een tijdperk. Hulpsteen en Bevrijdingsmonument. Een landmark, een ANWB-paal. Tot hiertoe heeft de Heer geholpen. En hand op zijn hart dat Hij dat telkens opnieuw zal doen....

Deze glossy luidt het einde van een tijdperk in. Geen 'Ons Orgaan' meer. We doneren 'Ons Orgaan' aan het archief. Als een monument van een tijd dat de Heer hielp. Als een ANWB-paal in het museum. Maar ook met de zekerheid dat de Heer die tot hulp was, de Heer die verlost en bevrijdt dezelfde is en zijn zal. Onze Rots en Hulpsteen. Tot hiertoe heeft de Heer ons geholpen, en nieuwe generaties zullen datzelfde weer belijden. Zonder ANWB-paal, zonder Ons Orgaan, maar met Hem.

De titel HIER is bedacht door Janno van den Ende en is ontleend aan het liedje 'Hier' van de popgroep Bløf. HIER is een glossy waaraan veel gemeenteleden hebben meegewerkt. Daarnaast hebben we professionals ingeschakeld bij het schrijven en fotograferen. Het is ook een blad dat je, met trots op onze gemeenten en gemeenteleden, aan anderen kunt laten lezen.

Gerard van de Wetering

Colofon

Redactie, schrijvers en fotografen: Huib Boogert, Janneke Doornebal, Wendeline Durieux, Theo Hetteema, Jonne Knevel, Hannah Kristalijn (hannahkristalijn.nl), Lennard Openneer, Jan Reijmerink, Elze Riemer (elzeriemer.com), Rein Roos (reinaldroos.com), Dorien Werkman (snapandshootzwolle.com), Gerard van de Wetering, Shanice Zoetewij

Eindredactie: Theo Hetteema (tlhetteema.nl) en Gerard van de Wetering

Vormgeving: Marianne Goetheer (mj-productions.nl)

Voorzijde: houtsnijwerk van Nanno Dijk, foto: Dorien Werkman.

December 2021

Bonds bureau President Kennedylaan 311, 6883 AK Velp

T 026-364 82 49 E info@bondveg.nl www.bondveg.nl

INHOUD

- 2** Hulpsteen
- 6** Hier vind ik mijn weg
- 12** Hier is onze hand
- 14** Hier kom ik thuis
- 20** Hier zet ik mij in
- 24** Hier help ik een weg te vinden
- 26** Hier komen we tot bloei

- 32** Hier is de toekomst
- 34** Hier doe ik het voor
- 36** Hier, omdat niemand luisterde
- 38** Hier zit muziek in
- 39** Hier is het heilig
- 42** Hier maak ik
- 47** Hier een puzzel

*Hier ben ik veilig,
hier ben ik sterk
Hier ben ik heilig,
dit is mijn kerk*

BLØF

Hier vind ik mijn weg

Ds. Budding, de stichter van de Vrije Evangelische Gemeente Goes, trok in de negentiende eeuw in Zeeland rond. Hij sprak op boerderijen, voer met een bootje over naar Tholen om te gaan spreken, en preekte zelfs in een soort van processievorm. Langs zijn voetspoor hebben we een fietstocht uitgezet. Zeventig kilometer lang kunt u genieten van het Zuid-Bevelandse landschap. De tocht voert langs de vier VEG-kerkjes in Goes, Wemeldinge, Yerseke en Bath. En uiteraard kunt u ondertussen genieten van de zee, van het prachtige dijkenlandschap, van gezellige terrasjes, een heerlijk bord mossels of iets anders zaligs van Zeeuwse bodem.

Tekst: Shanice Zoetewij en Gerard van de Wetering | Foto's: Huib Boogert

Tour du VEG

Lennard Openneer maakte voor de glossy een prachtige fietsroute langs de vier kerkjes. Deze route is in pdf te downloaden op de website van de Bond. Ook kunt u de QR-code scannen. Voor de fietsers met een modern GPS-systeem is er een GPX-bestand dat geüpload kan worden vanaf de website van de Bond.

Website: <https://www.bondveg.nl/2021/11/22/magazine-hier/>

VEG-kerk te Goes:

De Bethelkerk werd door de VEG Goes in 1978 overgenomen van de Gereformeerde Gemeente en kreeg toen ook haar naam. De kerk biedt plaats aan vijfhonderd mensen.

VEG-kerk te Wemeldinge:

De VEG kerk van Wemeldinge ('de kleine kerk') staat midden in het dorp. Gebouwd in 1926 en in 2005 voorzien van de moderne aanbouw 'De Zaaier'.

VEG-kerk te Bath:

De VEG kerk van Bath is de enige kerk van het dorp. Het interieur bevat een aantal prachtige wandschilderingen. Het verhaal gaat dat bij de watersnood van 1953 de kanselbijbel bleef drijven en zo behouden bleef. Deze kanselbijbel werd begin eenentwintigste eeuw geleden gestolen. Een gemeentelid doneerde ter vervanging een oude Statenbijbel uit familiebezit.

VEG-kerk te Yerseke:

Het witte kerkje aan de Kaaistraat, in de volksmond 't Evangelietje'. Het huis naast de kerk is de pastorie. De pastorie wordt bewoond door de familie Schakel. Tim Schakel is de voorganger van de VEG Yerseke.

In de verschillende Vrije Evangelische Gemeenten in Zeeland zijn er mensen die fanatiek wielrennen. Sommigen doen dit alleen, anderen met vrienden. Zo ontspannen ze zich, wordt het hoofd leeg en ontspannen zich soms hele geloofsgesprekken. Christelijk fietsen bestaat natuurlijk niet, toch wordt er gefietst voor christelijke organisaties om zo geld bij elkaar te brengen.

Louis Daniëlse (58 jaar) uit Goes

Genieten ‘Fietsen is goed voor mijn lichaamsbeweging en het dwingt me iets aan ontspanning te doen. Tijdens het fietsen zie je veel van de omgeving en kun je genieten van de mooie natuur.’
Eigen baas ‘Het liefst stap ik alleen op de fiets. Dan kan ik zelf bepalen wanneer en waarheen ik ga. Ik ben dan mijn eigen baas.’
Bewaarengel ‘Vorig jaar had ik mijn racefiets meegenomen op vakantie naar Sauerland, Duitsland. Na een week fietsen bleek dat ik een scheurtje in mijn frame had, dat helemaal was doorgescheurd. Ik dacht: ik doe er een plakbandje om en het zal wel gaan. Na ruim driehonderd kilometer en een extra plakbandje ben ik bij thuiskomst langs de fietsenmaker gegaan en die zei: daar heb je toch zeker niet meer op gereden? Ik denk dat ik een bewaarengel bij me had, want heb daar toch nog wel afdalingen gedaan met een gangetje van 60 a 70 km/u naar beneden’
Dankbaar ‘Bidden op de fiets doe ik niet, maar ik ben wel vaak dankbaar als ik bijvoorbeeld een gevaarlijke afdeling heb gehad en weer veilig beneden ben.’
Het hoofd leegmaken ‘Één van de redenen dat ik ben gaan fietsen is – zoals ik het noem – om mijn hoofd leeg te rijden. Als ik ergens mee bezig ben, dan is fietsen mijn manier om ermee om te gaan.’

Piet Warbout (53) en Joke Warbout-Nijssen (50) uit Wemeldinge

Sportief stel Joke: ‘We zijn graag sportief bezig. Ik heb jaren paardgereden, maar op den duur is zo’n stalen ros toch makkelijker. Nu fietsen we soms alleen, vaak samen en ook in een clubje.’ **Piet:** ‘We doen het drie keer in de week: maandag, woensdag en zaterdag. Een zaterdag zonder fietsen is geen échte zaterdag.’
Inspanning en ontspanning Joke: ‘Even de focus op snelheid of de natuur. Na het fietsen ben je lichamelijk moe, maar geestelijk juist fit.’ **Piet:** ‘In het bos moet je echt goed opletten, dan kun je niet nadenken over andere dingen. Dat is nóg meer ontspannend.’ **Joke:** ‘Het is eigenlijk inspannend ontspannen.’
Fietsen door Israël Piet: ‘De Muskathlon (een sponsorfietsstocht van christelijke organisatie ‘De vierde musketier’) in Israël was heel bijzonder om te doen. Elf uur door de woestijn fietsen op één dag. In de voorafgaande maanden ben je druk bezig met geld inzamelen en trainen voor de reis. Tijdens de route kwam ik in een heatshock terecht een de drinkpost was nergens te bekennen. Toen we stopten viel op de een of andere manier iemands oog op een aantal flessen water tegen een hekwerk. Dat was toch wel een knipoog van boven.’

Marcel Kristaliijn (46 jaar) uit Goes

Praktisch & plezier ‘Fietsen doe ik ter ontspanning, maar ook praktisch naar mijn werk. Onderweg kun je genieten van wat je om je heen ziet. Op de fiets kun je in relatief korte tijd afstanden afleggen en toch de rust vinden om rond je heen te kijken.’
Jong geleerd ‘Met mijn oma keek ik altijd naar de Tour de France, daar is mijn liefde voor het fietsen geboren. Toen ik een racemodel van een vriend kon overnemen, werd dat de start van een nieuwe hobby.’
Memoires ‘De grootste uitdaging was met mijn vrienden non-stop van Trondheim naar Oslo (de Styrkeproven – 540 km) fietsen. De mooiste herinneringen heb ik aan de fietsvakanties met mijn gezin.’
Uptempo ‘Het is niet aan te raden voor de verkeersveiligheid met oordopjes in te fietsen, maar ik luister graag muziek. Daarom heb ik een hoofdtelefoon met beengeluiding zodat ik omgevingsgeluiden meekrijg. Het hangt af van het moment welke muziek ik luister, maar vaak iets stevigs – van Metallica tot Jack White.’
Bidden op de fiets ‘Het ligt er aan wat je onder bidden verstaat, maar een gesprek met God of gedachten die uitgaan naar God heb ik zeker op de fiets.’

Eveline Rop (43 jaar) uit Kloetinge

Naar buiten ‘Ik hou van buiten zijn en de natuur. Ik heb een kantoorbaan, dus dat gaat niet helemaal samen. Op de fiets ben ik vrij en kan ik mijn gedachten verzetten. Met een zonnetje erbij is het helemaal compleet.’
Nieuwe hobby ‘Mijn vorige werkgever had een fietsclub en op aanraden van collega’s ben ik daar eens met mee gegaan. De racefiets van m’n broer geleend en uiteindelijk zelf één gekocht. Toen ik kleine kinderen had, werd het fietsen even minder, maar inmiddels probeer ik elke week weer twee keer te fietsen. De afstand en bestemming verschillen, maar het liefst begin ik met windje tegen zodat de terugweg mee valt.’
Cycle for Hope ‘Deze sponsorfietsstocht ten bate van Stichting De Hoop uit Dordrecht is een hele bijzondere ervaring. Het is echt een estafette, dus je fietst ook ’s nachts. Één stuk heb ik door de duinen van Katwijk gefietst en daar liepen de herten zo voor me langs. De groep bestond uit bekende en onbekende mensen, maar juist op de fiets ga je het gesprek aan. Dat je het met een groep doet, maakt het speciaal en dat het voor een goed doel is nog mooier.’
Gedachtegang ‘Als ik boos of gefrustreerd ben, kan ik beter even gaan fietsen. Op de fiets lukt het me om alles in mijn hoofd op een rijtje te zetten. Dan kom ik vaak een stuk leuker thuis.’
Natuur ‘Tijdens het fietsen kan ik echt genieten van alles om me heen. Dan ben ik God ook dankbaar. Zeker in het voorjaar, als alles ontluikt uit de winterslaap. Dat is echt zijn zorg.’

Mag ik me even voorstellen? zeg je en dan steek je je hand uit (Tenminste, zo ging dat vóór corona.) De Bond VEG heeft zijn identiteit ook uitgedrukt in de zogenaamde ‘vijf vingers van een hand’: hiermee wil de Bond zich voorstellen. Wat is nu die identiteit van de Bond? Ds Sjaak Weststrate, lid van het comité van onze Bond, weet er alles van. Hij reageert op de omschrijvingen van de ‘vijf vingers’.

Hier is onze hand

1. Vrij en verbonden

Als gemeenten zijn we zelfstandig. Maar als gemeenten, die met elkaar verbonden zijn, leren we van elkaar. We werken als gemeenten in de Bond VEG onder andere ook samen op het gebied van: zending en diaconaat, kerkelijke opleiding, toerusting en de zorg voor voorgangers. Want we zijn wel op onszelf, maar we doen het niet in ons eentje.

‘Vrij betekent niet: losbandig. Maar binnen de bandbreedte van de Schrift zijn er nuances en daarin vul je elkaar als gemeenten aan, en je corrigeert elkaar ook. Voor buitenstaanders is dat ‘vrije’ in onze naam lastig uit te leggen.’

2. Gemeenten van gelovigen

We hechten aan een persoonlijk geloof en toewijding aan God. De gemeente is bedoeld als een gemeenschap die bemoedigt en ondersteunt in persoonlijke geloofskeuze en geloofsverantwoordelijkheid.

Je brengt er je eigen gaven en talenten in. Zo dragen we bij aan de veelkleurigheid in de gemeente die een afspiegeling is van de veelkleurigheid van God zelf.

‘Geloven is een persoonlijke keuze, en van daaruit kom je in een gemeente samen. Maar er zijn geen dingen waarmee je elkaar de maat kunt nemen. Rondom de Bijbel en Christus komen we samen en dan ontstaat het gesprek over de vraag: wat betekent het om volgeling van Jezus Christus te zijn? En hoe vertaal je dat naar je leven nu?’

3. Zendingsgemeenten

Zending is geen taak van de gemeente, het is haar wezen.

‘Je bent als gemeente zendingsgemeente en daarin middel van de Heilige Geest. Dat is echt de kern van de gemeente. Je kunt dat niet onderbrengen in een werkgroep. Het is echt “to be or not to be”. Ik heb zelf nooit de drang gehad om zendeling te worden. Maar als werker in de gemeente ben je ook zendeling.’

4. Actueel geloven

In de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten focussen we niet op vaste, traditionele geloofsbelijdenissen. God leidt ons door de Geest telkens opnieuw tot nieuwe vormen van belijden. De Bijbel daagt ons uit om iedere dag opnieuw te bedenken wat ons geloof betekent.

‘Dat betekent dat we een spa dieper gaan. We slaan het gestolde element van de traditie over en kijken naar het nu, wat je nu gelooft. Daarover gaan de gesprekken aan tafel en daarin mag je ook verschillen van elkaar, ook als gemeenten. Geloven heeft steeds te maken met de dag die je instapt. Je moet geen waarheden koesteren waar je een warme herinnering aan hebt. Het gaat om geloven in de wereld waar je deel van bent. Als er asielzoekers zijn in je dorp, dan is dat de vraag. Daar moet je als gemeente niet voor weglopen. Je zou nu conferenties moeten houden over de vraag: houden we onze voeten nog droog, over het klimaat. Want anders word je een museumgemeente. Daarvoor kun je wel naar Orvelte.’

5. Samen kerk!

Gemeenten en kerken hebben elkaar nodig. De wereld is te groot om de grote opdracht van Jezus alleen uit te voeren.

We zoeken dus samenwerking met andere kerkgenootschappen en christelijke organisaties.

‘We hebben iets onderscheidends in onze benadering en bereiken mensen die anderen niet bereiken.

Maar altijd: we zijn samen kerk en staan voor hetzelfde.

We gaan ons niet erop beroepen dat we de ware leer hebben.

In alle bescheidenheid staan we wel voor wat bij ons past en we schamen ons niet voor wat we in te brengen hebben. We mogen er ook zijn, met onze gemeentevorm. We voegen met trots een kleur toe aan een kleurenpalet van kerken. Als onze gemeentevorm niet had bestaan, had hij uitgevonden moeten worden.’

‘Deze vijf vingers en de Beginselen uit de negentiende eeuw waar ze op gebaseerd zijn, zijn zeer geschikt voor introductiecurssussen. Hiermee vertel je buitenstaanders en nieuwkomers in je gemeente over de eigenschappen van de VEG. Dan krijg je echt te horen: dit had ik eerder moeten weten! Het zijn geen vijf punten die iedereen verplicht moet geloven. Maar elke keer is er weer de vraag: doe je mee, ga je mee verder met ons?’

Tekst: Elze Riemer Foto's: Jan Reijmerink en Rein Roos

Kerkgebouwen zeggen iets over de rol die een kerkelijke gemeente wil spelen. Het bijzondere is dat die rol in de loop van de tijd verandert of kan veranderen. Hieronder een verslag waarin vier kerkgebouwen, die zo'n verandering doormaakten, een rol spelen.

Hier kom ik thuis

Als je de voormalige synagoge in het centrum van Gouda binnenloopt, is een van de eerste dingen die je ziet een bord met de tekst 'JEZUS ALLEEN'. Het is de belijdenis van de VEG Gouda, die de synagoge in 1950 kocht van de Joodse gemeenschap. Op hun verzoek werd de Hebreeuwse tekst van de gevel gehaald en het mikwe-bad afgedekt. Het was het enige in de synagoge dat niet was kapotgeslagen in de oorlog, samen met het balkon voor de vrouwen - het enige wat nog herinnert aan de oorspronkelijke bestemming van het gebouw.

Gouda

Tijdens de open monumentendag is het hier een drukte van belang', vertelt gemeentelid Aalze Veenstra (54). 'Ik vind het prachtig: al die verschillende mensen die hier dan over de vloer komen - de vragen die ze stellen, de gesprekken die we hebben. De een is teleurgesteld dat er niets Joods meer is te zien, de ander schrikt van het drumstel en weer een ander heeft theologische vragen. Ik vertel altijd eerst wat over de historie van de synagoge, met behulp van oude foto's. Dat de Joodse gemeenschap het gebouw wel moest verkopen omdat er van een gemeenschap haast geen sprake meer was na de oorlog: van de oorspronkelijk meer dan vierhonderd zielen tellende gemeenschap hadden maar twintig Joden de oorlog overleefd. Op 4 mei houden we in samenwerking met een Joodse organisatie een herdenking in de kerk. Mooi dat dit kan, al zal het ongetwijfeld ook ergens wel pijnlijk zijn dat het nu een kerk is. Wanneer ik tijdens rondleidingen vertel dat de VEG nu in het gebouw huist, krijg je trouwens de leukste associaties te horen. Dat idee van een jubelende, huppelende groep mensen moet ik dan toch wat bijstellen,' lacht Veenstra.

Gekke buizen

Hij geeft nu al zo'n tien jaar rondleidingen in de synagoge. Sinds een paar jaar ook aan scholieren van de middelbare school: 'Ze komen voor de synagoge maar staan dan ineens in een kerk. Je merkt aan hun vragen dat ze geen idee hebben wat een kerk überhaupt is. "Wat zijn die gekke buizen daarboven?", vragen ze dan, wijzend naar het orgel.

Ik sta soms echt met mijn oren te klapperen. Maar het belangrijkste vind ik dat ik ze kan vertellen over hoe het zo is gekomen dat wij er nu in zitten, en niet de Joodse gemeenschap. Hoe afschuwelijk gedachten, uitspraken

en ideeën kunnen escaleren en waar het ons toe heeft gebracht, niet eens zo lang geleden. Mensen achterstellen en wegzetten is nóóit onschuldig, probeer ik ze op het hart te drukken.'

We hoeven alleen maar de deur open te zetten

Gratis bijbel

Dat vind ik zo mooi aan deze plek: het gebouw zelf faciliteert dit alles', vertelt Veenstra verder. 'We sluiten simpelweg aan bij wat er al is, we forceren niks. We hoeven alleen maar de deur open te zetten. Daarom is het ook goed vol te houden. We zijn maar een kleine gemeente, met zo'n dertig tot veertig kerkgangers 's zondags. Je moet het jezelf dan niet te moeilijk maken. Dat we in het centrum van Gouda zitten helpt dan wel echt. Er lopen altijd wel mensen langs. Zo zetten we regelmatig een bijbel buiten op een standaard, met een briefje: "Heeft u nog geen bijbel, dan is deze gratis voor u". Met regelmaat is die weg. Dan hoop ik maar dat iemand 'm echt heeft meegenomen en niet direct in de singel heeft gekieperd. Ik doe ook altijd een briefje in de bijbel zelf: "Als je begint te lezen, begin dan met iets van de evangeliën. Mocht je nog vragen hebben dan is dit mijn e-mailadres". Nooit hoor ik er iets over. Tot op een keer we een Alpha-kring hadden en er een gast was met een bijbeltje die zei: "Die was gratis! Hij stond op een standaard bij die oude synagoge". Nou, toen had ik wel een goede avond hoor.'

Ondanks het opheffen van de VEG Amsterdam in 2019 is hun kerkgebouw – de Weteringkerk – een begrip in de buurt. Er is altijd wel iemand aanwezig in de kerk en steeds meer organisaties, instanties en mensen weten hen te vinden. En dat terwijl andere Amsterdamse kerken een voor een de deuren sluiten. Wat is hun geheim?

Amsterdam

Na het opheffen van de VEG Amsterdam ging de gemeente op in de Nederlands Gereformeerde Kerk in Amsterdam en werd de Weteringkerk een stichting. Zo is ze in staat om haar presentie in Amsterdam, die dateert uit 1878, te continueren. Net zoals toen is de doelstelling en het verlangen om diaconale en missionaire projecten te ontplooiën en te ondersteunen. In dit verlangen vonden de VEG Amsterdam en de NGK elkaar.

Verbouwing

Mirjam Pronk, voorzitter van de Stichting Weteringkerk en voormalig voorzitter van de kerkenraad van de VEG Amsterdam, vertelt dat het hen heeft verrast hoe het hun is vergaan na de opheffing: ‘Toen we nog een kleine VEG waren wilden we ook heel graag diaconaal werk doen. We hebben in 2017 nog een missionair project opgestart met een missionair pionier, maar dat is toen niet van de grond gekomen. Uiteindelijk moesten we vanwege te weinig menskracht stoppen met de VEG. We konden natuurlijk ons kerkgebouw verkopen, maar daar heb ik me altijd tegen verzet. Ik ben altijd blijven geloven in het belang van onze presentie hier in de Rivierenbuurt. We

hebben er uiteindelijk voor gekozen om met het budget dat we hadden - dat grotendeels bestond uit de huur die we door de jaren heen hadden ontvangen van Beth Yeshua - een grote verbouwing van de kerk te bekostigen. Sindsdien is ons gebouw echt op de kaart gezet in de buurt en bij de gemeente Amsterdam. Ondanks dat we moesten stoppen met de VEG voelen we ons echt gezegend dat we dit nu mogen meemaken, dat ons verlangen verwerkelijkt wordt. We hebben daarbij geleerd om open te staan voor wat zich aandient, in plaats van krampachtig vast te houden aan onze eigen plannen.’

Volle agenda

Dat ze samen sterk staan blijkt wel uit de volle agenda van de kerk. Naast hun eigen zondagse viering, met een keer in de vier weken een predikant uit de VEG, huren een Koreaanse kerk, de messiasbelijdende joodse gemeenschap Beth Yeshua en Via Nova de kerk voor hun samenkomsten. En dat is alleen nog maar het weekend.

Doordeweeks zijn er predikanten die werkruimte huren, zijn er samenkomsten van studentenvereniging de Navigators, wordt er van alles georganiseerd voor en door de buurt, zijn er maaltijden en inloopochtenden voor ouderen en wordt de kerk incidenteel gebruikt voor allerlei activiteiten (prik- locatie, stembureau).

Drempel verlaagd

Tjeerd Faber, bestuurslid en NGK’er, heeft het samengaan ook als een zegen ervaren: ‘We hebben de drempel naar de kerk verlaagd - letterlijk en figuurlijk. Er is een entree gekomen waarmee mensen met een scootmobiel, rollator of rolstoel ook naar binnen kunnen. Daarbij is het gebouw multifunctioneel, er zijn zalen boven en beneden en de kerkzaal is op meerdere manieren te gebruiken.

Het belang van gastvrijheid en toegankelijkheid is echt iets wat we als NGK’ers hebben geleerd van de VEG. Eerst maar eens een kopje koffie en dan kunnen we altijd nog, over het evangelie praten. Het samengaan heeft ons ook als gemeente verrijkt, we zijn in de samenstelling veel gemêleerder geworden, waarmee er meer dan ooit ruimte is voor elkaars geloofsbeleving.’

Wat hun geheim nou is? Faber: ‘Ik kan me voorstellen dat andere noodlijdende gemeentes eenzelfde verlangen herkennen, maar niet weten hoe ze een en ander in gang moeten zetten. Iedere situatie is uniek, maar kijk eens of je samen kunt gaan met een andere kerk, al is het alleen maar in de buurtactiviteiten. Begin met koffieochtenden voor ouderen - ouderenopvang is echt een prioriteit met een vergrijzend Nederland. Doe je dat al, ga dan maaltijden verzorgen. Als je daarvoor geen menskracht hebt dan kun je je wenden tot andere organisaties. Onderzoek voor welke subsidies jullie in aanmerking komen. Ga in gesprek met de gemeente. Er is van alles mogelijk, als je maar kijkt naar wat je wél hebt en kunt in plaats van wat er allemaal níet is!’

Rotterdam

Toen predikant Janet de Vries (62) vijf jaar geleden binnenkwam bij de Petra-kerk in Rotterdam als predikant van een gecombineerde Gereformeerde Kerk en Vrije Evangelische Gemeente, moest ze zich eerst bij laten scholen over de beginselen van de VEG. Als ze iets wil doorgeven van de VEG als ze straks afscheid neemt, dan is dat het congregationalisme. Dat de gelovigen van de plaatselijke gemeente hun geloof en kerkzijn mogen invullen zoals zij dat willen. Het is iets wat ook centraal staat in het proces waar ze nu als kleine en vergrijzende gemeente in verkeren, met de nieuwbouwplannen die er zijn op de plek waar ze kerken. ‘Het zal waarschijnlijk helemaal anders worden dan we gewend zijn, maar juist daar willen we ruimte aan geven’.

Waarschijnlijk komt er een appartementencomplex op de plek waar de Petrakerk nu staat. ‘We kunnen ervoor kiezen om ons gebouw voor een grote zak geld te verkopen om dat geld vervolgens aan de PKN en de VEG te schenken, maar onze innerlijke verbondenheid met de buurt is daar gewoon te groot voor’, vertelt de Vries. ‘Als wij ons gebouw verkopen voor dat appartementencomplex, dan willen we onderin ruimte terugkopen, om zo aanwezig te kunnen blijven in de wijk. Dat is echt ons verlangen, ook al zijn we een kleine, sterk vergrijzende gemeente en kunnen we dat verlangen zelf geen handen en voeten meer geven’.

God gaat zijn gang toch wel

Onlangs sprak de Petrakerk met een wethouder van armoede en schulden. ‘Hij zei: “Er zijn allerlei clubs in deze buurt die van alles willen maar geen ruimte, geen gebouw, hebben. Bij jullie is het net andersom: jullie hebben een gebouw, willen wel van alles maar kunnen niet zoveel meer. Het zou toch prachtig zijn als dat bij elkaar kan komen”. We zitten nu dus midden in de zoektocht naar de mogelijkheden wat dit betreft voor onze gemeente en ons gebouw. Bij voorkeur gaan we de sa-

menwerking aan met een andere kerk. Wat voor een label die kerk dan draagt, maakt ons niet uit, zolang ons gebouw de buurt maar kan blijven dienen. Er lopen allerlei gesprekken hiervoor, dus welke kant het precies opgaat is nog even afwachten. Dat laten we ook los, de Geest van God blijft heus wel waaien. En als er uiteindelijk geen kerkelijke gemeente is om mee samen te werken kunnen we nog in gesprek gaan met de burgerlijke gemeente, om te kijken of ons gebouw op een andere manier een sociale invulling in dienst van de buurt kan krijgen. Welke kant het ook op gaat, we hopen dat het licht van God kan blijven schijnen op deze plek, op wat voor manier dan ook.’

De buurt blijven dienen

Afscheid

‘Het zal voor mij persoonlijk ook een tijd van afscheid worden,’ vertelt Janet verder. ‘Wanneer de nieuwbouw gerealiseerd is, zal ik ongeveer met emeritaat gaan, over zo’n vier à vijf jaar. Ik hoop dat mensen mij hebben ervaren als een predikant bij wie ze zichzelf konden zijn, dat ik nooit dwingend ben geweest in mijn verlangen en verhaal. Wat ik altijd prachtig heb gevonden is dat het evangelie je stevast op het verkeerde been zet. Zo zijn we nu in Marcus bezig, bij het verhaal van de vrouwen die bij het graf van Jezus aankomen en ontdekken dat het leeg is. Ze horen dat Jezus is opgestaan en rennen verschrikt weg; ze zijn compleet de draad kwijt. Het komt daarna wel weer goed, maar dat kan er gebeuren als je gelooft. Dan denk je: “Oh, zo zit het”, maar vervolgens blijkt het toch weer helemaal anders te zijn. God is altijd groter dan ons en onze beelden. Dat geeft ook rust en vertrouwen in dit toch wel spannende proces van loslaten en ruimte maken voor iets anders.’

Zodra je Bennekom binnenrijdt, zie je meteen het KOM-gebouw van de VEG Bennekom. Deze zichtbaarheid staat symbool voor wat de kerk wil zijn voor de omgeving: een sociaal-maatschappelijk centrum waar iedereen welkom is.

De kerk heeft grootse plannen met het voormalig terrein van het congresgebouw van de Jehova’s Getuigen in Bennekom. Het is een bijzondere keuze, niet alleen vanwege de geschiedenis, maar ook vanwege het feit dat de congreszaal bestemd was voor congressen met 1900 mensen. De VEG Bennekom mag dan wel groeien, maar ook weer niet zo hard. Toch werd deze locatie gekozen uit de twaalf opties die de gemeente Ede bood. Een van de kartrekkers van dit proces, Bert van den Burg van de WUK: Werkgroep Uitbreiding Kerkgebouw, vertelt hoe het is gegaan: ‘Het gebouw is enorm, het terrein ook en we willen als gemeente niet te groot worden – als we de 350 leden passeren willen we splitsen. Het gebouw was ook veel te duur. Toch kwamen we er steeds weer bij terug, vanwege het verlangen dat we hadden om meer zichtbaar te worden in Bennekom. We kwamen in gesprek met de projectontwikkelaar van het Hart van Vathorst: een kerk die bovenal een ontmoetingsplek is in de wijk. En van daaruit ontstond het plan zoals het er nu ligt: een multifunctioneel sociaal-maatschappelijk centrum in Bennekom, waar ook doordeweeks volop activiteit is.’

Stakeholders

‘Het congresgebouw zelf is verouderd en de energiekosten in de wintermaanden zijn enorm. Aanpassingen kosten net zoveel als nieuwbouw. Daarom willen we een kerkgebouw op het terrein bouwen, met eromheen een aantal woon-eenheden, deels ingericht voor

mindervaliden. Ook hebben we stakeholders gevonden: een kinderdagverblijf dat enkele lokalen wil om kinderen in op te vangen, Eleos - een christelijke ggz-instelling - en ouders met kinderen met het syndroom van Down, die een aantal appartementen willen. Daarnaast hebben we een aantal eengezinswoningen en etages gepland voor gezinnen en ouderen. Het is de bedoeling dat dit allemaal in elkaar gaat vallen. Het zal natuurlijk wel een aantal jaar duren voordat dit allemaal gerealiseerd is.’

Ruimte delen met anderen

Leverde het feit dat het van de Jehova’s getuigen was geen problemen op? ‘Ik ben nogal rationeel, we kopen een gebouw van steen en verder niks. Bij anderen lag het een stuk gevoeliger. Daar wilden we ook de ruimte aan geven, dus hebben we enkele gemeentevergaderingen gehouden en de leden de ruimte gegeven om zich hierop te bezinnen. Zo hebben we een aantal maanden een bidstond voor het gebouw gehouden om te vragen aan God of dit de weg is om te gaan. We hebben ook het gebouw in 2019 helemaal ingewijd, door elke plek te zegenen en bij God te brengen.’

Corona

Ondertussen heeft corona hen ertoe gebracht de grote congreszaal alsnog te gebruiken, onder andere voor hun diensten: ‘Ineens was die grootte juist een voordeel, aangezien we zo wél met de hele gemeente, conform de corona-regels, aanwezig kunnen zijn en zelfs met 375 personen kunnen zingen. En het mooie is dat we de ruimte ook kunnen delen met anderen, zodat ook zij in grotere groepen samen kunnen komen. Ondertussen gaan we verder met de plannen die we over drie à vier jaar hopen te verwezenlijken.’

Bennekom

Voorgangers zijn voorbijgangers is het gezegde. De één komt wanneer de ander vertrokken is. We vroegen twee voorgangers die vertrokken naar hun bronnen en inspiratie en we vroegen twee voorgangers die de afgelopen jaren kwamen naar het zelfde. Hieronder een mini-portret van hen.

GEVONDEN *worden door* GOD

Hier zet ik mij in

Predikant Dorette van Houten maakte onlangs de overstap van de Bond VEG naar de Protestantse Kerk. Ze was toe aan een nieuwe uitdaging en vond die bij de protestantse gemeente Heerenveen: ‘Het lijkt misschien een grote stap: ik ben nu predikant in een gemeente met 4000 leden, even groot als de VEG in heel Nederland! Maar voor mij was het een logische, natuurlijke keuze.’

Predikant Janno van den Ende (1991) is net begonnen aan een sabbatsjaar, na zes jaar voorganger te zijn geweest in de VEG Wemeldinge. De vrijheid die hij daar mocht ervaren neemt hij mee dit jaar in, waarin hij rust en gebed volop de ruimte wil geven.

‘Mijn verlangen is om als kerk midden in de maatschappij te staan en het is hier, op deze plek, dat ik daarvoor alle ruimte ervaar. Wat ik hier concreet wil doen? Een grote passie van mij is ruimtes creëren voor ontmoeting en bezinning, midden in de maatschappij. Lang heb ik gedacht dat die ruimtes er wel waren; dat de kerk daar niet voor nodig is. Daar ben ik wel van terugkomen. Bezinningsplekken ontstaan niet vanzelf, die moet je echt bewust creëren. Een prachtige kans voor kerken. Dit kan rondom allerlei activiteiten: sport, een kop koffie, maaltijden. Plekken waar iedereen gezien wordt en waar God ter sprake kan komen, zonder dat het geforceerd is.’

Algemene priesterschap

‘Zelf heb ik veel contact met sociaal-culturele instellingen om met hen te overleggen wat de rol van de kerk kan zijn in de thema’s waar zij mee bezig zijn – en hoe we daarin zichtbaar en vindbaar kunnen zijn. Eenzaamheid is bijvoorbeeld zo’n thema. Dus verzorgen we maaltijden voor een klein bedrag, waar allerlei verschillende mensen uit de buurt naartoe komen. Iedereen zoekt er misschien wat anders, maar blijkbaar kunnen ze dat toch op een of andere manier bij elkaar vinden.

Hierin ben ik echt enorm door de VEG gevormd, overigens. Het idee van het algemene priesterschap van gelovigen is voor mij een gegeven geworden. Als we de dingen samen dragen denk ik dat de kerk pas écht tot bloei komt. In de Protestantse Kerk is dat niet altijd zo, daar wordt nog wel eens naar de predikant of de kerkenraad gekeken als er iets moet gebeuren. Er komen steeds meer geluiden op dat dit anders kan en ik denk dat ik daar – met mijn VEG-achtergrond - een mooie bijdrage aan kan leveren.’

Tekst: Elze Riemer | Foto's: Dorien Werkman en Huib Boogert

Van den Ende werkt momenteel halftijds voor Bijbelschool de Wittenberg: hij doceert maar is ook betrokken bij de verschillende retraites die er worden georganiseerd. ‘Mijn vrouw en ik hebben zes goede jaren gehad in Wemeldinge. Tegelijkertijd groeide het besef dat het ook goed is om op een gegeven moment een stap terug te doen, voor mij als predikant als ook voor de gemeente. Daarbij wilden we onszelf de ruimte geven ons te bezinnen op waar we staan en waar we naartoe willen. Die ruimte vonden we bij de Wittenberg. Hier kan ik me richten op rust en studie terwijl ik me tegelijkertijd dienend in kan zetten. We hebben geen flauw idee wat we hierna gaan doen, dat ligt nog open. Ik blijf beroepbaar, dus het ligt wel voor de hand dat ik straks weer aan de slag zal gaan als gemeentepredikant.’

Vrolijk orthodox

Hij is naar eigen zeggen de VEG een beetje ingerold: ‘De plaatselijke gemeente stond centraal in het beroepsproces. De VEG leerde ik pas echt kennen toen ik predikant was in Wemeldinge. Onderhand voel ik me wel echt verbonden met de VEG. Wat ik inspirerend vind, is de eigen gemeentecultuur die de VEG kent, waarin het informele en de vrijheid centraal staan. “Vrolijk orthodox” wordt het wel genoemd – een mooie typering waar ik me persoonlijk ook in herken. Als predikant heb ik genoten van de bewegingsvrijheid die ik hierin heb ervaren, een vrijheid die ik nu met me meeneem dit jaar in.’

Of hij nu op de kansel staat of doceert, het wijzen naar God staat centraal in alles wat hij doet: ‘Het gevonden worden door God heeft mij een diepe drive gegeven om met mensen mee te lopen in hun zoektocht, en om daarin steeds weer te wijzen naar God. Zoals Johannes de Doper die zei: Kijk vooral niet naar mij, maar kijk naar Hem, het Lam van God - want bij Hem is het Leven te vinden.’

Bruggenbouwer uit BRUGGE

Pascal Lauwaert besluit vlak voor zijn pensioen zich om te laten scholen als predikant. Drieëndertig jaar lang zette hij zich als directeur van het Vlaams Bijbelgenootschap in voor de verspreiding van de Bijbel. ‘In plaats van bijbels te verspreiden, open ik de Bijbel nu samen met anderen om te kijken hoe die van betekenis kan zijn in ons leven.’

‘Toen ik in november 2015 in VEG Nieuwvliet werd aangesteld als voorganger gebruikte de voorzitter van het Bijbelgenootschap een mooie metafoor voor mijn koerswijziging: waar ik eerst in een vliegtuig boven noodgebied vloog om voedselpakketten te drop-pen, help ik nu de maaltijd te bereiden. Ik vind het echt een voorrecht dat ik, nu als gemeentelijk werker en straks als predikant, met mensen mee op mag lopen. Ik voel de hoop, de pijn en de verlangens van mensen – ik sta er midden in. Mijn rol daarin is die van een bruggenbouwer: horizontaal in de zorgen en kwetsuren tussen mensen en verticaal in het verbinden van de menselijke zoektocht met het spirituele. Steeds weer mag ik erop wijzen dat je er niet alleen voor staat in het leven, dat er iemand bij je is.’

Herademen

‘Dat mag ik zelf ook ervaren in mijn leven. Mijn zoon van 34 heeft een ernstige handicap en als mens doe ik mijn best om er voor hem te zijn – daar heeft hij recht op. Maar op sommige momenten hap ik naar adem, vraag ik me af hoe ik dit vol kan houden, hoe het verder moet. Te weten dat ik hierin niet alleen sta en dat ik op God mag vertrouwen die me kracht en wijsheid schenkt, maakt dat ik dan weer kan herademen.’

Waarom Pascal Lauwaert voor de VEG kiest? ‘Jezus staat echt centraal: ik mag mezelf en anderen er telkens weer aan herinneren, via het verhaal van Christus, dat het niet stopt bij tegenspoed en lijden. Dat het Leven de dood voorgoed heeft overwonnen. Ook de platte organisatie van de VEG spreekt me zeer aan: één smeulend houtblok maakt nog geen vuur, daar heb je toch echt meerdere houtblokken voor nodig!’

DE WEG KIEST JOU

Als kerkelijk werker komt Froukje Wesseling-Schilstra vaak in kerken waar crisis en conflict is. Het schrikt haar niet af, integendeel: hier ziet ze volop kansen voor een nieuwe geestdrift. Ook nu ze betrokken is bij de overgang van de Voortgezet Gereformeerde Kerk van Harkema naar de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten. En dan is ze ook nog sinds een paar jaar gemeentelijk werker in de VEG Burgum.

Zo’n proces is echt pittig, vertelt Wesseling: ‘Als je altijd gereformeerd synodaal bent geweest en je niet wilde meegaan met de PKN omdat je voortgezet gereformeerd wilde blijven -- en dan nu een overstap te maken naar de VEG, die een congregationalistische gemeente is – dat is echt crisis hoor. Maar het is net als de coronapandemie, het helpt om het schip van de kerk een andere kant uit te duwen, om in beweging te komen. Dat schip stond ook in Bergum echt stil. Ik wil dan samen met de gemeente een nieuwe geestdrift aanboren. Zo stond tijdens de startzondag een prachtige tekst centraal: Jeremia 29: 4-7. Leg tuinen aan, bid voor je stad en zet haar in bloei, want de bloei van de stad is ook jullie bloei. In dienst staan van dat tot bloei laten komen vind ik het mooiste wat er is.’

Door de pijn heen

Hoe ze dat doet? ‘Ik luister goed naar de mensen, loop met hen mee. In een crisis zijn er altijd conflicten, de een vindt dat het zo moet en de ander weer zo. Ik probeer altijd te kijken naar waar we elkaar kunnen vinden. Dat is een moeilijk proces, waarin je echt ruimte moet laten voor de ander. Dat heb ik van de kloostertraditie geleerd, zoals bijvoorbeeld Franciscus van Assisi en Clara van Assisi: dat dingen moeten rijpen en mogen zijn zoals ze zijn. Soms moet je een crisis gewoon laten. We willen vaak alles meteen oplossen, dóór-gaan. Nee, ik ga juist steeds weer terug naar de pijn, daar moet je doorheen voordat je verder kunt. Dat met een gemeente doen is erg lastig, maar niet onmogelijk. In mijn eerste gemeente ben ik in de loop van vijf jaar steeds met groepjes gemeenteleden op retraite gegaan in een klooster. Dat heeft zo helend gewerkt.’ ‘Bij de Clarissen in Megen zei een zuster eens: “Niet jij kiest de weg, maar de weg kiest jou”. Dat is een leidraad in mijn leven. Jezus is voor mij daarin de Weg. Het maakt dat niks ooit vaststaat, dat er ruimte is voor improviseren en verwondering – dat er vrijheid is. Vrijheid vooral voor de Geest om te waaien. Aan ons om het te laten gebeuren.’

Hier help ik een weg te vinden

Een wereld van verschil

Predikanten zijn lang niet altijd werkzaam in gemeentes.

We bevroegen Joep van de Geer en

Constance Schouwstra hoe zij aanwezig zijn op bijzondere plekken in onze maatschappij.

Ieder voor zich helpen zij mensen een weg te vinden in verschillende levenssituaties.

Alle zorgverleners zouden aandacht moeten hebben voor zingevingsvragen, stelt Joep van de Geer. Een paar uur scholing op dit vlak maakt al een verschil, zo ontdekte hij met zijn promotieonderzoek. Samen met anderen hierin nieuwe wegen ontdekken is wat hem drijft.

Als kennismakelaar zingeving, spiritualiteit en geestelijke verzorging bij Agora en in zijn werk als geestelijk verzorger bij Academisch Hospice Demeter wil Van de Geer via de palliatieve benadering professionals in de zorg en het sociale domein met elkaar verbinden: 'Zorgverleners worden op allerlei mogelijke manieren geschoold om mensen te helpen op het fysieke, psychische en sociale vlak. Maar het spirituele dan? De palliatieve zorg is de enige benadering die hier aandacht aan geeft. Terwijl iedereen die iets heftigs meemaakt ook geconfronteerd wordt met zingevingsvragen. In mijn promotieonderzoek over spirituele zorg ontdekte ik hoe belangrijk het is dat hier aandacht voor is, niet alleen via de persoon van de geestelijk verzorger.'

Scholing

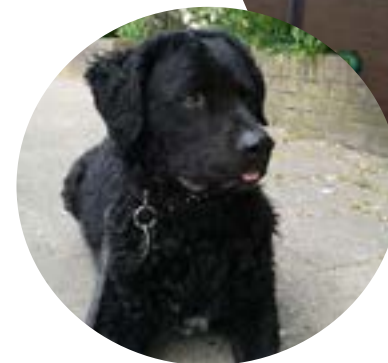
Het onderzoek liet ook zien hoe relatief gemakkelijk je zorgverleners hiervoor kunt trainen op basis van een landelijke richtlijn. Aandacht voor

spiritualiteit leek aanvankelijk niet in zo iets standards als een richtlijn te passen, maar het proces om elkaar vanuit verschillende disciplines (artsen, verpleegkundigen, psychologen, geestelijk verzorgers, e.a.) en met verschillende levensbeschouwelijke achtergronden te vinden, werd al een spiritueel proces. 'Alleen al het aandacht hebben voor de spirituele dimensie van het leven door zorgverleners maakt al een wereld van verschil in de ervaring van patiënten en naasten. Daarom ben ik samen met anderen scholing gaan ontwikkelen voor zorgprofessionals, in samenwerking met het UMC Groningen en Hogeschool Viaa in Zwolle. Ik vind het prachtig dat ik hierin mijn ervaring en kennis als theoloog en geestelijk verzorger kan vertalen naar de praktijk van de zorg voor mensen, in al z'n breedte.'

Nieuwe wegen

Met mensen hierin nieuwe wegen ontdekken, is wat hem drijft. In theologische termen ziet hij daarin hoe het werk van de Heilige Geest nieuwe wegen vindt. De palliatieve zorg is een beweging waarin hij zich aangesproken en opgetild voelt, zo vertelt hij. 'Uiteindelijk gaat het om mensen en de verbinding die je met elkaar zoekt. Dat is echt een VEG-gedachte die ik meeneem in alles wat ik doe. Het gaat niet om al die synodes en toestanden, maar om jou en mij. Hou het klein.'

Tekst: Elze Riemer | Foto's: Janita Sassen en Constance Schouwstra 's Heerenloo

Constance Schouwstra werkt al 37 jaar bij 's Heerenloo Groot Schuylenburg in Apeldoorn, een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking. 'Werken met deze mensen is het mooiste wat er is. Ze zijn puur, zeggen wat ze denken en je hebt nooit last van kerk-scheuringen en dat soort toestanden'. 'Als ik mijn cliënten zie, word ik altijd helemaal vrolijk.'

Sinds 2009 is Constance hier de instellingspredikant en draagt ze, samen met een team, zorg voor zo'n zevenhonderd cliënten. 'Nou, ik leer vooral veel van hén. Zij brengen mij terug bij de oorsprong. Wij zijn vaak bezig alles te berekenen, willen alles wetenschappelijk onderbouwen. Daar is niks mis mee, maar onze cliënten dagen me wel steeds weer uit om terug naar de bron te gaan.'

Interactie

In de aangepaste kerkdiensten, waar we met ongeveer vierhonderd mensen samenkomen, gaat het er wat anders aan toe dan in een reguliere kerkdienst. 'Maar let op hè. Je moet wel een volwaardige preek geven, geen kinderverhalen of zo. Nee, onze mensen hebben ook recht op een preek. Wel korter, maximaal zeven minuten, maar ze weten heel goed waar wij het over hebben

en snappen vaak meer dan jij en ik bij elkaar.' Er wordt ook flink meegeleefd in de diensten: 'Er is veel interactie. Men reageert op wat je vertelt, ook als ze het er niet mee eens zijn – ik vind dat zo prachtig. Zo is er ook een cliënt die steevast uit volle borst zingt: "Heel de wereld bedondert uw werken", in plaats van "Heel de wereld bewondert uw werken". Hoe mooi is dat? En theologisch klopt dat soms nog wel meer! Het is ook geweldig hoe bewoners reageren op onze troosthond. Dan zie je wat troost betekent.'

Oproep

Johannes Jonker, de opa van Constance die medeoprichter was van de VEG in Apeldoorn, heeft er met zijn passie en gedrevenheid voor gezorgd dat zij zich ook aansloot bij de VEG. 'Dat elke gemeente autonoom is vind ik erg goed. Dat neem ik ook mee in mijn werk hier: ik spreek nooit over opgelegde dogma's en ismes. Ik hoop dat de gastsprekers dat ook mogen ervaren als ze hier komen, de vrijheid die hier is. Trouwens, er komen wel erg weinig VEG-predikanten hier preken hoor. Dus kan ik bij dezen een oproepje doen? Misschien voelt het wat ongemakkelijk, maar kom gewoon! Het is echt een prachtige en verrijkende ervaring.'

Terug naar de bron

In de Bond VEG maken we een overgang mee. De bestuurlijke cultuur verandert drastisch. In de landbouw zijn ook grote veranderingen gaande. De landbouw staat voor grote uitdagingen. Henk en Jannie Vos vertellen ons over die uitdagingen en over de aanpassingen die zij in hun bedrijf doorvoerden. Voorzitter Harm Jager vertelt over de toekomst van de Bond.

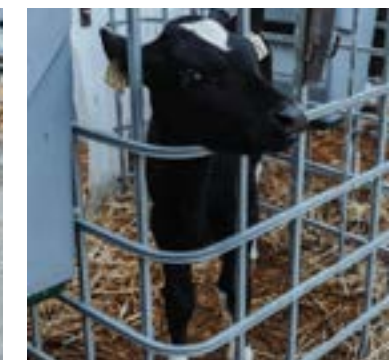
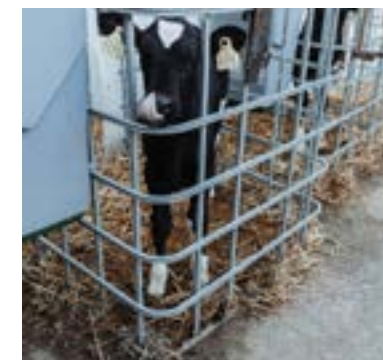
*Hier
komen
we
tot
bloei*

Tekst: ELZE RIEMER | Foto's: DORIEN WERKMAN

Er staat een frisse wind op het land van Henk en Jannie Vos, dat midden in de rijke natuur van de IJsseldelta ligt. Hun boerderij 'Het Kamperriet' is van oudsher een traditioneel boerenbedrijf, met een mooi stuk land en vee. Door de jaren heen groeide echter het verlangen méér te doen met hun passie voor het boerenleven en de natuur - om het te delen met anderen. Zo ontstond het idee voor de natuur- en educatieboerderij die ze nu hebben.

'We zitten hier in een hoek met allemaal prachtige natuur en toch weten maar weinig mensen van al dit moois af. Daar wilden we verandering in brengen', vertelt Henk Vos, terwijl we koffie drinken in de voormalige stal van de boerderij. De stal is nu omgebouwd tot een gezellige ontvangstruimte voor de bezoekers, voornamelijk basisschoolklassen. Terwijl de houtkachel brandt en in het midden van de ruimte de konijnen rondspringen in een ruim hok, praten we verder.

'Door er een natuur- en educatieboerderij van te maken willen we onze liefde voor de natuur en de dieren overbrengen op de kinderen, door ze echt de natuur te laten beleven. We laten ze de boerderij zien, het melken en verzorgen van de koeien en de natuur rondom de boerderij. We schrikken er soms wel van hoe weinig kinderen weten, zelfs de kinderen die buiten de stad wonen. Zo was er eens een jongetje dat mij nadat ik uitgebreid had verteld hoe melk tot stand komt, vroeg: "Waarom bent u boer geworden? Je kunt alles toch uit de supermarkt halen?" Ik leg dan graag uit waar de melk in die pakken vandaan komt. De kinderen die hier komen gaan bijna altijd weg met een andere blik op het boerenleven', vertelt Henk. Tijd om naar buiten te gaan en zelf te ontdekken wat er hier allemaal te beleven valt.

Boerenleven

Dat Henk een grote passie voor de natuur heeft wordt duidelijk zodra we de deur uit stappen. Hij weet zoveel te vertellen over de vele dieren die naast hun eigen vee een plekje hebben gevonden op het land. Er lijkt geen muisje aan zijn aandacht te ontsnappen. We leren heel wat bij. Zo wijst hij op de dijk naar de zwaluwen en vertelt dat een zwaluw wel negenduizend muggen per dag eet. Soms krijgen ze hoog bezoek, dan komt er een zeearend langs – de grootste roofvogel van ons land. Hij eet niet alleen

graag vis, maar ook watervogels en ganzen. Als hij langskomt houdt de natuur de adem in: 'Dan zie je alle dieren in spanning afwachten wat hij gaat doen'.

De dijk waar we op lopen, het land waar het vee graast en het Zwarte Meer vlakbij: hier is Henk geboren en getogen. Zijn voorouders verhuisden ooit van de stad Kampen - ze waren stadsboeren - naar deze plek. Jannie komt uit Zwolle en hoewel ze zichzelf niet ziet als een echte 'stadse', moest ze wel even wennen aan het

leven op de boerderij. 'Tja, als je verliefd wordt op een boer... Nu bevalt het boerenleven heel goed hoor, maar ik moest wel echt even landen hier. Het boerenleven is hard werken, zeker als je gewend bent om op kantoor te werken. Naar dat kantoor hoef ik niet meer terug, maar ik zou ooit wel weer naar de stad terug willen. Ik mis het wel, vooral de mensen. Het kan best eenzaam zijn hier. In de coronatijd waren er dagen achtereen dat we niemand zagen. Als je in de stad bent, hoef je alleen maar de voordeur open te doen'.

Vogelkijkhut en vossen-belevingspad

We moeten een aardig stukje lopen om bij onze eindbestemming te komen, daar waar het allemaal mee begon: de vogelkijkhut. Henk bouwde de hut eigenhandig op de hoek van hun land, met subsidie van de gemeente Kampen. Hierna ontstond het idee om basisscholen aan te schrijven met het aanbod klassen langs te laten komen om kinderen wat meer wegwijs te maken met dieren en de natuur. Zo begon de bal te rollen. Onderweg lopen we een stuk over het vossen-belevingspad dat ze hebben aangelegd op hun land. Door dit pad te lopen worden kinderen middels verschillende opdrachten uitgedaagd om in de huid van een vos te kruipen.

Rijk worden ze niet van al deze activiteiten. Maar de reacties die ze van bezoekers en schoolklassen krijgen maakt het voor hen meer dan de moeite waard. Henk: ‘Af en toe is het flink zweten, maar alleen koeien melken is niet zaligmakend.’ Die wijsheid heeft hij van zijn vader, vertelt hij lachend. ‘Die zei dat altijd’.

Kruidenrijk grasland

Jannie wijst naar een groepje bomen dat tussen de weilanden in ligt: ‘We hebben daar een boomwal aangelegd, als vluchtstrook voor kleine dieren als vogels, muizen en insecten. Een lokale imker had er een tijdje zijn bijenkast staan, waarmee hij bloemenhoning maakte. In het voorjaar wil ik een vlinderhotel maken, samen met de doe-klas. Dat is een klein groepje kinderen dat het liefst met hun handen werkt en hier een paar dagen per jaar stage komt lopen. We hebben hier in de eerste drie weken van september ook een mooi project gehad: “jong leren eten”. Verschillende klassen kwamen toen langs om met het voedsel van het land een maaltijd te bereiden’. Naast de boomwal ligt een stuk land dat begroeid is met allerlei planten. Het blijken kruiden te zijn die Henk speciaal voor de koeien daar heeft gezaaid.

Dit stuk kruidenrijk grasland functioneert als een soort apotheek, vertelt hij: ‘We zitten samen met een aantal veehouders in een groep die melk levert van dieren die geen genetisch gemodificeerd voer krijgen. Met deze kruiden blijven ze extra gezond. We maaien dat land dan, brengen de opbrengst naar de grasdroger die het dan weer verwerkt tot brokken’.

Het is geen makkelijke tijd om boer te zijn, zo blijkt wel uit onze gesprekken. Waar Henk het bedrijf nog kon uitbreiden toen hij het van zijn vader overnam, heeft zijn zoon Gjalt – die het straks van hem gaat overnemen – te maken met heel wat meer regels en wetten. Het maakt het lastig om ver vooruit te denken. Gjalt is zeker van plan om het educatieve deel voort te zetten, maar hoe het er voor de rest uit gaat zien is nog afwachten.

Vergezichten

We zijn aangekomen bij de vogelkijkhut, die prachtige vergezichten biedt over het natuurgebied het Zwarte Meer. Het meest bijzondere wat ze hebben meegemaakt in al die jaren? ‘Dat we samen zo’n mooi bedrijf hebben opgezet’, zegt Henk. ‘Om te zien dat al het werk en de energie die we erin stoppen de boerderij tot bloei doet komen. En dat we het nu weer door mogen geven’.

Tot bloei komen en doorgeven; dat is ook het verlangen van de Bond VEG, vertelt Harm de Jager. Hij is voorzitter van het landelijke comité van de Bond VEG en loopt ook mee. We zitten in de hut, even uit de wind, en kijken uit over het Zwarte Meer. Waar Henk en Jannie al kunnen vertellen over de mooie dingen die er zijn gebeurd sinds hun vernieuwingsslag, zit de VEG er nog midden in. Sinds het ontstaan van de VEG zijn er verschillende vernieuwingsslagen geweest, met wisselende reacties. Dit keer lijkt het anders te zijn: ‘Ik heb alleen maar positieve reacties gekregen uit het land. Dat zal ermee te maken hebben met dat we de plannen echt sámen met alle gemeenten hebben geformuleerd, het is niet zo dat we van bovenaf iets bedacht en opgelegd hebben’.

Minder complex

‘De kern van de plannen is het centraal stellen van de gemeenten door de onderlinge verbinding te onderhouden en versterken. Concreet betekent dit dat we de persoonlijke ontmoetingen willen stimuleren. En als we bij elkaar zijn willen we dat het geloofsgesprek de rode draad is, niet zozeer de agenda. Of, beter gezegd: we willen dat die agenda wordt bepaald door wat er leeft binnen de gemeenten, dát willen we thematiseren. Daarbij maken we de organisatie van de Bond minder complex. We gaan werken vanuit vijf aandachtsvelden, die verdeeld worden over de comitéleden en stafleden – elk met hun eigen opdrachten. Deze aandachtsvelden zijn: identiteit, toerusting en vorming, communicatie, infrastructuur en bestuurszaken. Ook nieuw is dat iedere gemeente een comitélid als contactpersoon krijgt aangewezen, waardoor we het lijntje met de Bond kort proberen te houden’, vertelt Harm.

‘De plannen zijn het resultaat van een bezinningsproces waar we veel tijd voor hebben uitgetrokken. De veranderingen die we nu doormaken hebben gemeen dat we samen willen groeien in geloof, tot bloei willen komen dus. We zijn allemaal verschillend als gemeente, maar het is écht eenheid in verscheidenheid. We hoeven het niet altijd met elkaar eens te zijn, als we maar naar elkaar blijven luisteren’.

Een frisse wind

Het is tijd om een frisse wind door kerk te laten waaien, vat Harm samen. Hopelijk komen er dan ook wat jongeren naar de kerk, iets waarvan de Bond – net zoals elke kerkgemeenschap – in hun voortbestaan van afhankelijk is. Waarom je dan als jongere zou kiezen voor het relatief onbekende VEG? ‘Misschien de blijheid die mensen uitstralen. De gemeenten zijn niet groot en we kennen elkaar allemaal. We zijn echt een soort familie. Veel mensen vertellen dat ze zich vanaf het begin af aan thuis hebben gevoeld’, vertelt Harm.

How is that actually for Henk and Jannie Vos?

Ze komen beiden niet uit een VEG-nest. Jannie: ‘Toen ik Henk leerde kennen ging ik elke zondag met hem mee naar de kerk van Hervormd Kampen. Op de weg daarnaartoe liepen we stevast langs een kerkje waar altijd een heel vriendelijke man bij de deur stond. Hij bleef ons vrolijk groeten, ondanks dat we altijd doorliepen naar de Hervormde kerk. Dat maakte ons nieuwgierig en toen zijn we gewoon een keer die kerk binnengestapt op een zondag. Het bleek een VEG-gemeente te zijn. Het beviel ons daar zo goed dat we er nooit meer zijn weggegaan’.

Tussen 2019 en 2021 is er in de Bond VEG een toekomst-oriëntatie geweest met een oriëntatieronde, focusgesprekken, een bezinningsdag, terugkoppeling en een bespreking in de Bondsvergadering. Uit deze bespreking kwamen als wensen:

1. Stel de gemeenten centraal en onderhoud en versterk verbindingen door persoonlijke ontmoetingen.
2. Signaleer thema's binnen gemeenten en organiseert (online) ontmoetingen over gemeentegrenzen heen.
3. Versterk de samenhang, vereenvoudig de werkwijze en reduceer de complexiteit van de organisatie van de Bond.
4. Moderniseer de infrastructuur van de organisatie naar werkwijzen van deze tijd.

Dit zal worden vertaald in een kleine professionele staf en vijf ‘aandachtsvelden’ van Identiteit, Toerusting en vorming, Communicatie, Infrastructuur en Bestuurszaken. Er is een heel aantal inhoudelijke en praktische zaken geoogst, die door de aandachtsvelden in en met de gemeenten ontwikkeld zullen worden in de komende jaren. Het gaat dan om onderwerpen als nieuwe vormen van gemeente zijn, zending, Israël, jeugd, scholing van voorgangers, regionale uitwisseling, vergrijzing en gemeente-zijn na corona.

Hier is de toekomst

Jongeren zijn de toekomst van onze kerken. Waar de ene kerk een grote enthousiaste jeugdgroep heeft, is dit voor andere kerken niet zo. Waar gebeurt het dan voor jongeren? Marlou en Hanna gaan beiden naar de VEG in Gouda. Ze gaan allebei graag naar de kerk en zijn ze ook actief op de Vejo. Ze hopen dat ze volgend jaar op Kampus weer gelovige jongeren uit heel Nederland kunnen ontmoeten. Waar vindt geloven voor jullie plaats?

M: Voor mij is geloven vooral vertrouwen op God. Dit gebeurt vooral rondom mezelf en de mensen om mij heen. Vooral met vrienden en familie, denk ik.

H: Ja, voor mij vindt geloven ook vooral met vrienden plaats.

Wat is voor jullie belangrijk in een kerk?

M: Verbondenheid, dat je met elkaar het geloof kunt delen. Dat je dingen waar je mee zit of die gebeurd zijn, kunt delen is voor mij wel heel belangrijk.

H: Dat je het na de kerk bijvoorbeeld nog met z'n allen over de preek kunt hebben.

M: Dit gebeurt bijvoorbeeld ook op de jongerengroep van de Vejo, als je het dan over bepaalde onderwerpen hebt. Dan kun je daar over in gesprek gaan.

Hoe is het om gelovig en jong te zijn in deze tijd?

H: Soms is het lastig, maar ik zit bijvoorbeeld op een christelijke school, dus dan vind je ook wel andere vrienden die ook geloven. Dat maakt het wel makkelijker.

Aan niet-gelovige vrienden vind ik het altijd lastig uit te leggen hoe wij thuis bepaalde dingen doen, of hoe het in de kerk gaat.

M: Ik vind dit wel lastig. Ik zit zelf op een christelijke school, maar toch merk je dan de verschillen. Ik ben bijvoorbeeld de enige die in zo'n 'makkelijke' kerk zit, zonder strenge regels. Daar moet ik me dan soms wel op aanpassen, omdat zij dingen heel anders doen dan ik.

Wat zou je mee willen geven aan kerken op het gebied van jongeren?

M: Onze kerk doet dat, denk ik, al goed, maar ik vind dat ze contact moeten proberen te zoeken met de jongeren. Dat ouderen een praatje met je maken en contact zoeken is iets wat ik in onze kerk altijd heel leuk vind. Dat creëert ook een band in de kerk en dat is heel fijn.

Tekst: Hannah Kristalijn en Jonne Knevel Foto: Vejo Gouda

1. Een hip-factor

Zeker, gemeenten die eruit springen hebben een bepaalde uiterlijke hip-factor. Maar ze waren van alle gemeenten die onderzocht werden wel in de minderheid. Voor jonge mensen vandaag is juist de warme relationele betrokkenheid, het element dat gemeenten aantrekkelijk maakt.

3. Een grote gemeente

De grootte van de gemeente speelt geen enkele rol om jonge mensen te kunnen trekken. Geen gemeente is te klein of te groot!

5. Een groot budget

Gemeenten die jong groeien investeren bewust in jonge mensen. Vaak vertaalt zich dat naar een financiële investering, maar lang niet altijd. Veel gemeenten met minder financiële middelen ondersteunen jongeren op andere creatieve manieren. Voor een grote impact hoef je echt geen groot budget te hebben.

8. Super entertainment in je clubprogramma

De opties op het gebied van vermaak voor jongeren vandaag zijn ontelbaar veel. Daar hoeven we de strijd niet mee aan te gaan, want die zullen we waarschijnlijk verliezen. Het draait bij jongeren vaak om heel iets anders. Een entertainend programma is daarom geen garantie voor succes.

2. Een 'hedendaagse' aanbiddingsdienst

Uit onderzoek is gebleken dat sommige jonge mensen aangetrokken worden door 'laagdrempelige en hedendaagse' vieringen, terwijl anderen juist afgaan op vieringen met een hoog liturgisch en tijdloos gehalte. Hoewel gemeenten die we bezochten aangaven een voorkeur te hebben voor moderne vieringen in hun diensten was dit niet het enige element waar ze afhankelijk van waren om een magneet te zijn voor jongeren.

Jonne Knevel is jeugdwerkbegeleider in de Bond VEG. Zij weet waar het gebeurt voor jongeren, en ook wat je er niet voor nodig hebt!

Jeugd, jongeren gezinnen ze lijken soms ver van de kerk vandaan. Is er een formule om hen er meer bij te betrekken? Helaas niet!

Wel is er door onderzoek (Kara Powell, Jake Mulder and Brad Griffin, *Growing Young*, 2016) gebleken dat er 10 kwaliteiten zijn die gemeenten niet per se nodig hebben om jongeren te trekken. Ik vond ze hoopgevend en deel ze hier graag met jullie.

6. Een groot en modern gebouw

De meeste van de onderzochte gemeentes kwamen bij elkaar in nette, maar heus niet zo bijzondere gebouwen. Sommigen gemeenten hadden niet eens een eigen gebouw, maar huurden bijv. een schoolgebouw om hun vieringen te kunnen houden. Voor tieners en jong volwassenen is het vooral van belang dat ze zich er thuis voelen.

9. De leeftijd van de kerk

God werkt in zowel jaren oude bestaande kerken als in nieuwe net opgerichte gemeenschappen. De leeftijd van de gemeente maakt dus niks uit!

4. Een bekend kerkgenootschap of niet

Sommige denominaties krimpen en verouderen sneller dan anderen. Maar het is echt niet het kerkgenootschap zelf dat daar de oorzaak van is. Je hoeft je dus niet te verontschuldigen voor jouw afkomst of traditie, want ook bij jouw gemeente is groei mogelijk.

7. Locatie van de gemeenten

Of je kerk zich nu in de stad bevindt of in een afgelegen dorp: de locatie is geen beperking om een florerende gemeente te zijn.

10. Een vlotte boodschap

Vaak wordt ervan uit gegaan dat we ons onderwijs niet al te radicaal moeten laten klinken. Het moet vooral aantrekkelijk zijn voor tieners en jongeren. Het tegenovergestelde is waar. Jongeren van vandaag horen en praten graag over wat het écht betekent en kost om Jezus te volgen.

Tekst: Janneke Doornebal Foto's Janneke Doornebal en Janno van den Ende

HIER DOE IK HET VOOR

Iedereen denkt wel eens: Pfff... waar doe ik het eigenlijk voor?! Het werk in de gemeente, het werk voor de SZD, het werk in de Bond... Janneke Doornebal, die net afscheid heeft genomen als missionair toeruster van de Stichting voor Zending en Diaconaat, kijkt terug op twintig jaar werken en ziet dan vooral veel mooie dingen.

Het zijn vaak geen grote, opzienbarende dingen, die ik zie gebeuren in de contacten rond zending en diaconaat. Je zou er zo aan voorbij kijken. Maar voor mij zijn het juist die dingen die me telkens weer bemoedigen en waarin ik God bezig zie. Meestal gaat het om ontmoetingen, waarin ik ervaar dat God ons niet loslaat – dat Hij ons niet kan missen om zijn werk in deze wereld handen en voeten te geven.

Waar gebeurt dat?

In Oekraïne zag ik het bij Maria, een oudere mevrouw in Oekraïne. Ze lag in bed, kon daar niet meer uit, omdat ze eenzijdig verlamd was door een beroerte. Mensen van de kleine gemeente daar kwamen regelmatig op bezoek. Voor haar is dat het enige contact dat ze had met de buitenwereld. Op het eerste gezicht zo hopeloos, zo uitzichtloos... En zij zei: "Ik bid voor jullie in Nederland – elke dag opnieuw!" Haar wereld was beperkt tot haar bed in een donker kamertje, maar ze keek verder dan de muren, zelfs helemaal tot bij ons!

Ik zag het ook bij Volodya en Lesya en hun gezin. Hij is voorganger van de gemeente in Yasinya. Ze hebben drie zoons met een ongeneeslijke spierziekte. De oudste is inmiddels overleden. Ze zorgen zelf voor de kinderen, want andere zorg is er niet. Ze nemen de kinderen mee op zomerkamp van de kerk, of naar de zondagsschool. En dat op een plek waar gehandicapte kinderen gezien worden als een vloek, waar je

je voor schaamt. Zij laten zien hoe Gods liefde hen steunt en moed geeft. In dat gezin is de liefde en de warmte – ook voor een bezoeker – voelbaar. Geen wanhoop, maar hoop!

In Nederland zie ik het bij gemeenten die zich inzetten in hun buurt. Zo kwam ik gemeenten tegen die regelmatig boodschappen inzamelen of kopen voor de voedselbank, en met Sinterklaas zorgen voor kleine cadeautjes voor kinderen die anders niets krijgen. En een gemeente die met Valentijn in het winkelcentrum rozen uitdeelde met een mooie en bemoedigende kaart eraan. Zo delen ze het evangelie, het goede nieuws over Gods onmetelijke liefde, met voorbijgangers, en zetten ze zich in voor anderen binnen en buiten de eigen gemeente. Ik zie het in het gesprek met die oudere mevrouw die niet meer naar de kerk kan, en zegt: maar ik kan niks meer doen. Maar ze bidt elke dag voor de kinderen van de gemeente en voor de zieken, en stuurt regelmatig een kaartje naar iemand die dat nodig heeft...

Als ik met hen contact heb en hen ontmoet, weet ik weer waarvoor ik het doe – waarvoor ik me ingezet heb met hart en ziel, om ook anderen te inspireren om iets van Gods liefde te laten zien.

Daar deed ik het voor – daar doet de SZD het voor, en daar... ja toch, daarvoor doen we het allemaal!

Hoewel Israël al 73 jaar een eigen natie is en een thuisland biedt voor de Joden, is het nog steeds een land vol tranen en onverwerkt verdriet. Verdriet bij de jongens en meisjes die uit het leger komen en niet kunnen praten over de dingen die ze hebben meegemaakt in de ‘bezette gebieden’. Verdriet bij de volwassen generatie omdat er emotionele armoede is vanwege de angst en onzekerheid waarin ze zijn opgegroeid tijdens de vele oorlogen. En verdriet bij de oudere generatie. De ‘Holocaust survivors’, omdat iedereen druk was met ‘overleven’!

Ontmoeting

De zon staat hoog aan de hemel in Eilat als ik een terrasje op loop op zoek naar wat schaduw en een koel drankje. Als ik zoekend rondkijk, wenkt een oude man mij. Hij en zijn vrouw zitten samen aan een tafeltje waar nog twee stoelen onbezet zijn. Dankbaar ga ik op de uitnodiging in en even later zit ik aan een heerlijk koud glas ice tea. We raken aan de praat. Hij heet Samuel Yomtov en zijn vrouw heet Sara. Hij is een Jood van Griekse afkomst. Na de Tweede Wereldoorlog is hij naar Israël gekomen en heeft daar een lieve vrouw getrouwd. Samen hebben ze één zoon, Eli, die in Amerika woont. We maken grapjes over zijn achternaam die ‘goede dag’ betekent. Hij vraagt waar ik vandaan kom en wat ik in Eilat doe. Ik vertel dat ik uit Nederland kom en dat ik met groepen naar Israël reis. Vandaag heeft de groep een vrije middag en ik dus ook. Hijzelf is op vakantie in Eilat. De warmte (35 graden) is goed voor zijn vrouw, die last van haar botten heeft. Omdat hun huis in Jeruzalem te vochtig is, reizen ze een paar keer per jaar naar de zon. Het klikt tussen ons en we besluiten dat het niet bij één ontmoeting moet blijven. Op mijn volgende reis kom ik in Jeruzalem en dan moet ik hen beslist opzoeken.

Tekst: Wendeline Durieux Foto's: Wendeline Durieux en Dorien Werkman

*Hier,
omdat
niemand
luisterde*

Een maand later sta ik bij hen aan de voordeur. Als de verloren dochter word ik binnengehaald. Het appartement is klein. We zitten aan de eettafel, die tegen de muur geschoven staat. We praten over koetjes en kalfjes, mijn reizen, mijn man en kinderen en uiteindelijk komt de vraag over mijn geloof. Welke band heb ik met het Joodse volk? Waarom reis ik naar Israël en niet naar Spanje? Dan vertel ik hun dat ik geloof in de God van Abraham, Izaäk en Jacob en dat ik houd van Jezus, die uit een Joodse moeder is geboren. Samuel kijkt zijn vrouw aan en zwijgt even. Voorzichtig, om mij niet te kwetsen, vertelt hij dat hij moeite heeft met christenen. Er ligt pijn in zijn stem. Hij komt oorspronkelijk uit Griekenland en de Grieks-Orthodoxe gelovigen hebben weinig voor hem gedaan toen de Duitsers kwamen om alle Joden weg te voeren. Hij was 19 jaar toen de oorlog uitbrak. Ze moesten hun huis uit, kwamen in een getto, kregen de Jodenster op en werden uiteindelijk weggevoerd naar een concentratiekamp. Hier zwijgt hij. Meer wil hij niet kwijt.

Mijn tijd zit er weer op, er wacht een groep op mij en ik beloof om terug te komen. Dat doe ik. Deze keer moet ik blijven eten. Ik vraag of ik voor het eten mag bidden, want dat ben ik zo gewend. Waarop Samuel zegt: “Dat is goed, maar dan moet je ook voor ons bidden.” En dat wil ik graag. Ik vraag of God hen wil troosten en hun pijn verzachten en of Jezus hen wil zegenen. Na het ‘amen’ veegt Sara een traan van haar wangen en Samuel legt even zijn hand over mijn hand. Dat is genoeg.

Vertrouwen

De volgende keer dat ik bij hen kom, is tevens de laatste keer. Zij gaan naar Amerika om hun zoon te bezoeken en mijn reizen naar Israël houden op. Ik krijg een kopje thee en een schaal koekjes. Daarnaast ligt een pakje. Ik begrijp dat het voor mij is. Ik mag het pas uitpakken als ik thuis ben. En alleen. Het is iets heel waardevols en er

zijn weinig mensen die het hebben. Opnieuw mag ik met hen bidden en ik zegen hen in de naam van Yeshua. Ik bid voor bescherming op hun reis, en ik dank voor deze bijzondere vriendschap tussen een Joods echtpaar en een christin uit Holland. Met tranen in onze ogen nemen we afscheid. De Eeuwige waakt over ons en gaat met ons mee. Dat verbindt ons. Teruggekomen op mijn hotelkamer maak ik het pakje open. Er zit een zelfgemaakt boekje in. Herinneringen aan zijn kamptijd, vertaald vanuit het Hebreeuws in het Engels door zijn zoon. “Memories that cannot be forgotten”... Al direct bij het lezen van de eerste bladzijde lopen de tranen over mijn wangen.

Hoofdstuk 1

Ik heb nooit iets geschreven over mijn leven want ik vond van mijzelf dat ik geen schrijver ben. Maar omdat er niemand was die ooit naast mij gezeten heeft en naar mijn verhalen geluisterd heeft heb ik toch het besluit genomen om ze op te schrijven.

Op 11 april 1945 werd hij bevrijd uit het concentratiekamp. Pas in 1992 vertrouwde hij zijn herinneringen toe aan het papier. Omdat niemand naast hem kwam zitten om naar zijn verhaal te luisteren. Want iedereen had zelf een verhaal!

Heer, ontferm U over hen....

Hier zit muziek in

Dat de VEG'ers van zingen houden, is wel duidelijk. Wat is nou een typisch VEG-lied, dat de jaren trotseert?

Ik begin bij Sieger Polstra, organist bij de VEG Oude Bildtzijs. 'Ze zingen echt uitbundig,' vertelt hij trots over zijn gemeente. Wat is nou een echt VEG-lied, dat de tijden zal trotseren? 'Johannes de Heer 150,' roept hij meteen: Welk een vriend is onze Jezus. Zijn eigen lijflied is trouwens uit het Liedboek voor de kerken gezang 301: Wij moeten Gode zingen, halleluja. En het liefste wat Sieger doet? Na de preek improviseren en dat uit laten komen in het lied dat gezongen gaat worden.

Ik leg mijn vraag ook voor aan Hanneke van Halem van de VEG Gorinchem. Ik bel haar wanneer ze net uit de kerk komt van een Dankdagdienst waar ze heeft gespeeld. Dat zal wel betekenen dat ze de dag erna niets kan doen. Want Hanneke heeft een progressieve spierziekte, die haar in toenemende mate beperkt. In de kerkdienst speelt ze piano, in een muziekgroep met een drummer, bassist, gitarist, fluitist, trompettist of saxofonist en een of twee zangers. Wat is nou een echt VEG-lied? Ook Hanneke roept gelijk: Johannes

de Heer 150. Dat is hét lied van de Jagerskapel, het oude houten gebouw van de VEG Gorinchem. Na een periode in een aula van een scholengemeenschap, zitten ze nu in de prachtige, nieuwe Ontmoetingskerk. Daar zingen ze Opwekkingsliederen, Psalmen van nu, liederen van Sela en van Schrijvers voor gerechtigheid en zelfs van de Oden van Salomo. Lieder worden uitgezocht in samenspraak met de 'liturg', het gemeentelid dat het eerste gedeelte van de dienst leidt. Hoe zal het er over tien jaar uitzien? 'Ik hoop dat er aanwas van jongeren is in de muziekgroep,' zegt Hanneke. En voor zichzelf: 'Ik probeer bij de dag te leven en er niet te veel over na te denken. Want ik kan zoveel minder dan vijftien jaar geleden. Het is al wonderlijk dat ik dit kan.'

Ted Hoogers van de VEG Heerde is al bijna 53 jaar organist in Heerde. 'Ik kwam een keer thuis bij een vriendje, waar ze een elektronisch orgel hadden. Zijn vader vroeg: kun je Johan de Heer spelen? Ik speelde uit mijn hoofd een lied. En hij zei: Mooi, dan kun je gelijk zondag spelen, want we hebben een organist nodig.' Als echt VEG-lied noemt hij: Grijp toch de kansen, door God u gegeven. Zijn eigen lijflied is trouwens: 'k Wil U o God mijn dank betalen. Hoe het over

tien jaar zal zijn? Organisten zullen schaars worden en er zal meer gezongen worden met liederen vanaf een scherm. Dat doet Ted verdriet. Dat er bands komen in de kerk vindt hij prima, maar het moet geen concert worden. Voor hem geldt: 'De gemeente zingt, en ik doe mijn best dat mooi te begeleiden.'

Wat moet het nou worden? Als jury voor het eindoordeel raadpleeg ik Tea Joor, gepensioneerd pianodocent, en al jarenlang organiste en pianiste in de VEG Nijverdal. Maar als het gaat om een echt VEG-lied roept ze ook gelijk: Welk een vriend is onze Jezus. 'Dat galmdde vroeger door de kerk, met een bovenstem erbij'. Van de moderne liederen noemt ze 'Abba Vader'. Hoe het over tien jaar zal zijn? Tea is voorzichtig aarzelend over de toekomst van de gemeente en de kerkdienst. De Opwekkingsbandjes zijn wel vrolijk en geven veel beleving, maar het is minder doordacht. Naast goede muziek zouden ook meer plaatjes en films een kerkdienst aantrekkelijker maken.

De tijd zal het leren en ik ben benieuwd wat over tien jaar als hét VEG-lied aller tijden wordt genoemd. Voor nu zingt er al dagen door mijn hoofd: Welk een vriend is onze Jezus...

Tekst: Theo Hettema Foto: Ted Hoogers

Hier is het heilig

Soms heb je dat: een moment waarop God dichtbij is, een heilig moment dat je vast zou willen houden. Verschillende gemeenteleden vertellen ons over een 'heilig moment' of een 'heilige plek'. Zo delen ze het heilige met ons.

Jairo Pijnacker Hordijk (40 jaar) uit Nunspeet

'Mijn vrouw en ik woonden samen met onze vier zoons 3,5 jaar in Albanië van 2015 tot 2018 als zending. Het verlangen om zendelingswerk te doen was er altijd al en voor ons was dit het juiste moment omdat de kinderen nog relatief jong waren. Het land was ruim 45 jaar communistisch. In die tijd werd er voor de mensen gedacht en mochten ze niet geloven. Daarna zijn veel mensen religieus geworden. Het was heel bijzonder om daar te mogen zijn en in naam van Jezus zijn licht te mogen verspreiden. Hoewel het in Oost-Albanië nu vooral Grieks-orthodox is, stond boven op een berg bij de stad Korçë een gigantisch betonnen kruis van zo'n 25 meter hoog. Vanuit de stad kon je het kruis zien. Het was ongeveer 500 meter hoger gelegen, dus je moest er tijd voor uittrekken om er te komen, maar ik vond het altijd heel bijzonder daar te zijn. Een stukje dichterbij God als het ware.

Ook was er een klein kapelletje naast het kruis, waar lokale mensen regelmatig een soort pelgrimstocht naar toe deden. Even daar naartoe gaan en dichterbij God zijn, als een soort meditatief moment. We woonden in Albanië in een ongeïsoleerd huis. Het was dus buiten net zo koud als binnen: 's zomers 35 graden en in de winter net boven nul. Het was afzien en intensief: één jaar Albanië is als drie jaar in Nederland. Het leverde veel mooie momenten op. We hebben bijvoorbeeld een jeugdgroep uit Nederland mogen ontvangen, die we meenamen naar het gigantische kruis, alleen dat is al zo bijzonder en mooi om te delen. We kenden ook veel stressmomenten tijdens deze jaren, maar de dierbare herinneringen blijven ons met name bij. Voor nu is het goed om weer in Nederland te zijn als gezin met opgroeiende kinderen, maar wie weet komt er nog een fase dat we weer zoiets gaan doen.'

Tekst: Shanice Zoetewij Foto's: Dorien Werkman

Deze foto is genomen tijdens het bezoek dat Marjolein Oost in 2013 aan Indonesië bracht. Zij is de vierde vrouw van links en wordt geflankeerd door haar ouders Froukje en Jan Karelse.

em

Marjolein Oost (52 jaar) uit Kortenhoef

‘In 2013 heb ik een reis gemaakt naar Indonesië met mijn ouders en andere familieleden. Mijn opa en oma verbleven daar van 1933 tot 1946 namens de Samosir Zending vanuit onze bondsgemeenschap. Mijn vader is daar geboren en tot zijn zesde gebleven. Daarna was hij nooit meer terug geweest, maar het bleef altijd zijn wens.

Na het boeken van onze reis bleek dat precies tijdens de dagen dat we op het eiland Samosir zouden zijn, de kerk van Ambarita - waar mijn opa dominee was— hun 100-jarig bestaan zou vieren. De reis zou sowieso bijzonder worden, maar dit ‘toeval’ was voor ons meer dan bijzonder. Het mee mogen vieren van de jubileum van de gemeente gaf een gevoel van verbondenheid, want het is ook deels de geschiedenis van mijn familie. Het was heel speciaal om deze reis-

samen met mijn vader te maken. Het land van zijn geboorte, maar ook het land en de tijd waaraan hij herinneringen heeft zoals drie en half jaar gevangenschap onder Japanse soldaten in interneringskampen. Samen bezochten we het ziekenhuisje waar hij geboren is en het huis van mijn opa en oma in Ambarita. Ik kende het al van foto’s, net als het kerkje, maar om daar te lopen was heel onwerkelijk.

Ik voel me heel dankbaar dat ik deze reis samen met mijn vader, moeder en de rest heb mogen meemaken. Voor mijn opa en oma heb ik veel respect, voor het geloofsvertrouwen waarmee ze letterlijk naar de andere kant van de wereld gingen om te getuigen van Gods liefde. Maar ook bewondering voor de veerkracht die ze hadden. Daarnaast heeft de reis mij een nieuwe ervaring van verbondenheid met de wereldwijde christelijke familie opgeleverd.’

Wim Burger (65 jaar) uit Zwolle

‘Voor mij geen fysieke plaatsen die bijzonder zijn, maar wel twee teksten die mijn levensmotto zijn. Namelijk: 1 Korinthe 13 en 1 Tessalonicenzen 5:21. De ene tekst draait erom dat je altijd zelf moet blijven nadenken. Veel mensen geloven alles wat een ander vertelt, maar het is juist belangrijk om zelf te denken. Zelfs als de dominee iets zegt, mag je kritisch blijven en je eigen mening vormen. De andere tekst gaat over liefde. Geloof is belangrijk, maar het vertelt juist dat liefde op de eerste plek komt. Ik geloof ook dat die twee elkaar makkelijker maken. Als je gelooft is het makkelijker om lief te hebben.

Naast deze teksten zijn er ook een aantal mensen in mijn leven heel belangrijk geweest. Ze hebben mij als een soort ANWB-borden mij altijd de weg gewezen. Ze hebben me - bij wijze van - op het rechte pad gehouden. Dit zijn verschillende mensen door mijn leven heen geweest. Waarschijnlijk hebben ze niet eens door gehad dat ze zoveel invloed op mij hadden. De houding, de dingen die ze zeiden: die hebben veel voor mij betekend. De mensen waren er op de momenten dat ik ze nodig had. Een voorbeeld daarvan was een begeleider van de VEJO, toen ik daar destijds lid van was. Zijn hele houding en hoe hij in het leven stond zijn belangrijk voor mij geweest. Ik heb dus niet zozeer een fysieke plaats die voor mij heilig is, maar plekken in mijn hart voor teksten en mensen die bijzonder zijn.’

Ruurd van Slooten (71 jaar) uit Oudebildtzijl

‘De Vrije Evangelische Gemeente in Oudebildtzijl is voor mij altijd een hele bijzondere plaats geweest. 71 jaar geleden ben ik hier gedoopt in deze kerk en ik ben nu nog steeds lid. Ik heb er al veel hoogtijdagen mogen meemaken: ik heb hier belijdenis gedaan, ben er getrouwd en mijn dochter is er gedoopt. Momenteel ben ik voorzitter van de kerkenraad. Dat is mijn manier om iets terug te doen. Ik heb al vier keer eerder in de kerkenraad gezeten en ik heb nooit een reden gevonden om te weigeren. De eredienst op zondag is voor mij een haven van rust in deze wereld. Dat we dat hier in vrijheid iedere zondag naar het huis des Heren mogen gaan is een voorrecht. Veel mensen in de wereld kunnen dit niet.

Toen ik twaalf was kreeg ik tijdens het kerstfeest een bijbeltje ter herinnering aan de zondagsschool. Hierbij stond de tekst uit Psalm 119, vers 105: ‘Uw woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad’. Toen ik dat bijbeltje kreeg had ik daar niet zoveel ideeën bij, maar als je ouder wordt kijk je er heel anders naar. Inmiddels kan ik op die tekst wel amen zeggen. Het is écht zo. De Heer is voor mij wel een lamp, een licht op mijn pad geweest. Deze tekst is voor mij heel belangrijk.’

HIER maak ik

Naast je werk als theoloog bonbons maken, of juist een cursus houtbewerken gaan doen. In onze gemeentes zitten ontzettend veel mensen die een talent hebben om iets bijzonders te maken. Maar hoe zijn ze daar eigenlijk bij gekomen?

Petra Laagland Winder (28) is theoloog en volgt bij de Protestantse Theologische Universiteit en het Seminarium van de Bond VEG een promotieonderzoek in de theologie. Naast haar promotieonderzoek werkt ze als chocolatier in haar eigen bedrijf 'reepvanpeet' (www.reepvanpeet.com).

‘Mijn opleiding theologie heb ik bij de ETF in Leuven gedaan. Het leek mij leuk om daarnaast nog iets praktisch te leren, dus volgde ik al eens een cursus brood en banket. Het leek mij mooi om dit op een avondschool te gaan vervolgen, maar dat zou vrij lang duren. De cursus tot chocolatier duurde wat minder lang. Daarnaast is België natuurlijk de perfecte plaats om een opleiding tot chocolatier te gaan doen. Het praktisch bezig zijn met als je zintuigen was een welkome afwisseling naast mijn studie, die vooral veel denkwerk kostte. Een avond in de week leerde ik hoe ik van alles van chocolade maakte. Zo hebben we een module gehad over chocoladekunstwerken.

Tekst: Hannah Kristalijn | Foto's: Dorien Werkman

Dat was wel een van mijn favoriete modules. Tijdens deze lessen merkte ik hoe geheimzinnig de chocoladewereld omgaat met bijvoorbeeld recepturen. Het kwam regelmatig voor dat we een recept kregen en dat de docent langskwam lopen om te zeggen dat we toch maar even 100 gram extra chocolade, of net wat meer room moesten toevoegen. Dit was zodat mensen van buiten de opleiding het recept niet zomaar over konden nemen.

Het kwam regelmatig voor dat we een recept kregen en dat de docent langskwam lopen om te zeggen dat we 100 gram extra chocolade moesten toevoegen.

Na mijn opleiding ben ik mijn eigen chocoladebedrijf begonnen, waar ik repen en bonbons maak. Nu maak ik alleen nog repen, omdat bonbons met verse ingrediënten snel over de datum gaan. In de toekomst wil ik wel weer meer bonbons gaan maken. De repen maak ik wel met bijzondere toppings of bijvoorbeeld een patroon erin. Zo maakte ik voor een goede vriendin van mij reepjes met voetjes erin, die ze kan uitdelen aan haar kraambezoek. (In België is het een gewoonte een cadeau te geven aan je kraamvisite. Ik vind het fijn om zowel de chocolade als mijn werk als theoloog en onderzoeker te hebben. Dat praktische combineren met het meer theoretische is voor mij de ideale combinatie.’

Nanno Dijk (80) is op latere leeftijd predikant geworden. Hij heeft onder andere in verschillende VEG-gemeentes gestaan. Twintig jaar geleden besloot hij een cursus houtbewerking te gaan doen. Hoewel dit op het eerste gezicht twee heel verschillende dingen lijken, hebben ze meer met elkaar te maken dan je denkt

‘Het verlangen om pastoraal werk te doen had ik altijd al. Dat is ontstaan toen ik op jonge leeftijd mijn broer-

tje verloor door een ongeval. Hoewel dat emotioneel voor mij heel zwaar was, kreeg ik nooit pastorale hulp vanuit de kerk, dat kregen alleen mijn ouders.

Het hout geeft zelf aan wat het moet worden, dat verzijn ik niet van tevoren.

In die tijd was dat heel normaal. Vanaf dat moment dacht ik: ‘Ik wil later pastoraal werk gaan doen en dit veranderen’. Toch ben ik eerst een technische opleiding gaan doen. Het was namelijk niet vanzelfsprekend dat je ging studeren in die tijd. Een opleiding kostte gewoonweg te veel geld. Omdat mijn verlangen om pastoraal werk te gaan doen toch zo groot was besloot ik op latere leeftijd om hier nog voor te gaan studeren.

Toen mijn emeritaat dichterbij kwam, wilde ik graag een hobby zoeken, zodat ik wat te doen had als ik niet meer werkte. Dat werd een cursus houtsculpturen maken.

Doordat ik lang in de techniek had gewerkt kon ik goed omgaan met het gereedschap en lukte het mij al snel om mooie beelden te maken. Het hout voor mijn beelden vind ik vaak gewoon in het bos, al komt het ook vaak voor dat mensen mij een bericht sturen als er ergens een boom omgezaagd wordt. Als ik zo’n stuk hout zie heb ik vaak direct een idee van wat het moet worden. Dat bedenk ik niet van tevoren, maar ik laat me leiden door wat het hout te bieden heeft. Dit doe ik bijvoorbeeld ook als er iets afbreekt tijdens het proces, er is altijd nog wel wat uit te halen of van te maken.

Mijn beelden exposeer ik gewoonlijk op verschillende kunstroutes of tentoonstellingen. Ook heb ik ze wel eens gebruikt in een kerkdienst. Vaak klikt een beeld dan precies bij een persoon. Daardoor heb ik op dat soort tentoonstellingen vaak uitgebreide gesprekken met mensen over hun leven en waarom het beeld belangrijk voor ze is. Daar komt het pastorale van het predikantschap dan toch weer terug.’

Henk Lindeboom (73) is lange tijd kerkenraadslid geweest in de VEG Oostelijk Flevoland. Ook werkte hij als schilder. Tegenwoordig is hij lid van de VEG Elburg. Jarenlang zat hij in het bestuur van de Stichting voor Zending en Diaconaat. Na zijn pensioen is hij een cursus glas-in-lood gaan doen.

‘Voor mijn pensioen heb ik ongeveer vijftientig jaar vogels gekweekt als hobby, maar dat werd op een gegeven moment veel te veel werk. Je moet altijd iemand regelen die op ze past als je weggaat bijvoorbeeld. Op een braderie in Kampen zag ik toen een aanbieding om een cursus glas-in-lood te gaan volgen en dat leek me wel leuk. Als jongetje liep ik altijd al langs een bedrijf dat glas-in-lood ramen maakte, toen vond ik dat al ontzettend mooi. Het leek mij dan ook ontzettend leuk om zulke ramen te leren maken.

Glas-in-lood ontstond vroeger omdat ze geen grote platen glas konden maken. Kleine stukjes glas werden daarom door loden stukken aan elkaar gemaakt,

waardoor er toch grote ramen ontstonden. Tegenwoordig kunnen er natuurlijk makkelijk grotere stukken glas gemaakt worden, waardoor de glas-in-lood techniek niet meer nodig is. Op dit moment ben ik bezig om een raampje met daarin de labrador van mijn dochter te maken. Omdat dit heel klein is gebruik ik een andere techniek dan bij de grotere ramen. In plaats van loden H-profielen gebruik ik koperfolie dat ik later aan elkaar soldeer. Hierdoor ontstaan er dunnere lijntjes om het glas heen, dat heet tiffany. Als je dat niet zou doen dan zie je amper meer iets van de hond. De ramen maak ik altijd voor anderen. Aan de ene kant omdat het een vrij dure hobby is, maar het geeft mij ook gewoon veel voldoening om mensen blij te maken met mijn werk. Zo maakte ik voor mijn afscheid bij de SZD voor iedereen een engeltje en heb ik een keer een glas-in-lood raam en 5 kleine tiffany raampjes met het beeld van een regenboog gemaakt. Dat was in opdracht van een echtpaar dat veertig jaar getrouwd was, voor hen en hun kinderen. Vaak laten de mensen van wie ik een opdracht krijg me gelukkig wel vrij in mijn creativiteit. De variatie is echt eindeloos, dat maakt het ook zo leuk!’

Klaas van Vliet (62) is betrokken bij de VEG Oostelijk Flevoland. Hij heeft lange tijd in de horeca gewerkt, maar werkt nu in de voedselindustrie. Daarnaast bakt en decoreert hij taarten voor allerlei mensen in zijn omgeving. “Ik ga graag een uitdaging aan met een ingewikkeld ontwerp.”

‘Het taarten bakken is er eigenlijk een beetje ingeslopen. Toen ik nog op de horecaopleiding zat, heb ik al eens een jaartje brood en banket gedaan, dat vond ik leuk. Op den duur krijg je dan kinderen en kleinkinderen en die vragen: ‘Opa, bak eens een taart’. Dat ging steeds verder en ik ging steeds meer taarten bakken voor mensen in mijn omgeving. Mijn dochter kwam toen met het idee dat ik mijn taarten op Facebook kon gaan zetten. Ze zei: “Als je

dan met pensioen bent, dan heb je tenminste een hobby, iets te doen.” Ik ben niet zo bang dat ik me ga vervelen na mijn pensioen, maar ik heb die facebookpagina toch maar gemaakt. Op een gegeven moment kwamen mensen toen naar me toe met de vraag of ik ook voor hen een taart kan bakken.

Ik mocht de bruidstaart van mijn zoon bakken. Dat was wel heel speciaal.

Het bakken doe ik dus echt als hobby. Ik hoef er niks aan te verdienen. Als ik een taart voor een kind kan bakken en het kind op die manier blij kan maken vind ik dat gewoon leuk. Zo kreeg ik een tijdje geleden de opdracht voor een Formule

1-taart. Het kind was helemaal fan van Max Verstappen. Dan maak ik een taart met een auto en het Red Bull-logo (Het team waar Verstappen voor rijdt) en het kind was er dolblij mee. Dat is waar ik het voor doe.

Het meest trots ben ik, denk ik, op de bruidstaart die ik voor mijn zoon mocht maken. Om op die manier bij te dragen aan zo’n bijzondere dag vond ik heel speciaal. Naast taarten bakken in opdracht versier ik ook één keer in de maand taarten voor Cake Voor Kids. Dat zijn taarten voor kinderen die naar de voedselbank gaan en jarig zijn. Dat is heel gezellig, want je zit met z’n vijven bij elkaar, een beetje te praten en die taarten te versieren. Taarten moeten eigenlijk vrij simpel versierd, maar daar houd ik niet zo van. Ik denk dan ‘Simpel? Dat kind is jarig!’ Het is fijn om ook op deze manier kinderen blij te kunnen maken.’

Kerstboompjes

een recept van Klaas

Deze kerstboompjes zijn eenvoudig en leuk om te maken.

Je hebt hiervoor nodig:

- Een pak cakemix
- Een siliconenvorm in de vorm van een boompjes
- voedselkleurstof
- poedersuiker

Maak het beslag klaar, zoals aangegeven op de verpakking, vervolgens dit beslag verdelen in twee porties.

Bij deze twee porties beslag wat kleurstof toevoegen (of meerdere kleuren kleurstof).

Vul de vormpjes voor 2/3 deel met het beslag en zet ze in een voorverwarmde oven van ongeveer 170 °C (let op elke oven is verschillend in temperatuur) bak ze ongeveer in 10 minuten gaar.

Dan de boompjes uit de oven halen, even laten afkoelen en bestrooien met poedersuiker.

Ze kunnen eventueel nog gedeeltelijk gevuld worden en het is leuk om van cake nog een ster te maken voor boven op het kerstboompje.

Met een beetje fantasie ontstaan er prachtige, heerlijke kerstboompjes waarmee u de mensen om u heen versteld zult doen staan met Kerst!

Veel succes en geniet ervan!

Puzzel

Je ziet details van VEG kerkgebouwen.

IN WELKE PLAATS STAAN DEZE KERKGEBOUWEN?

Vul de gelijkgekleurde letters in onderstaande diagram.

Je kunt de oplossing tot 15 januari 2022 als volgt doorgeven: Stuur een email naar: puzzelonsorgaan@gmail.com met uw oplossing of stuur een kaartje met uw oplossing naar: Puzzel Ons Orgaan, van Hoekenstraat 4, 4431 CB 's-Gravenpolder. Iedere 10e deelnemer met de goede oplossing, ontvangt tot 15 januari 2022 een christelijk puzzelboekje.

